

Orsós László Jakab

„Kárhozat és megváltás kétféjű szörnyetege: Idő.”

(Samuel Beckett)

Paradicsom volt, és most pokol is alig. Jó volt, és nem lesz többet jó. Ami most nincs, az mind volt egykor: elveszett. Mozdulatok sűrűje és lendületek energiája tűnt el, és hagyott maga után birtokából kiforgatott jelent. Tehát: akkor és most.

E két végpont jelöli ki a gondolatok határait. Nincs jövő idő, mely felváltaná a jelent, mert ez a jelen soha nem válik múlttá. Az elvesztés utáni lét nem lesz emlékké. Mert az emlék távolság. Nem a dolog többé, csupán annak víziója. Kép és hangulat. Hiányzik belőle a hús és a vér: emlékezni biztonságos. A magára maradtnak nincsenek emlékei. Múltja veszélyes szörnyetegként a jelen képében leselkedik rá. Nincs, mert elmúlt – ez az emlék természet. Mert nincs, van örökké itt – ez az elvesztés. A múlt történik meg a jelen minden idejében. Nincs grammatika, ami jelölni tudná e jelenséget. Nem eredménye, nem emlékekben megjelenő látomása, hanem maga a múlt vagy jelen. Vagyis nem múlt el – gondolhatjuk. Ám mégis másik idő ez már, vagy legalábbis másik alakváltozata az időnek. Az idő teste. Események, azok egymástól való távolsága, mozdulatok célhoz érése, szándékok megvalósulása vagy meghíúsulása adja alakjának körvonalait. Testére ritkán ismerünk rá, mint ahogy nehezen ismerjük fel, vagy sokszor egyáltalán nem is vesszük észre a körülöttünk levő szálak rendszerét. Kontúrokat látunk gyakran, ám hogy azok mit kerítenek körbe, már ritkábban tudjuk. Látásunk nem szokott a tömbökhöz. Az idő, amint megváltoztatja testét, fel is mutatja azt a szenvedőnek. A gazdagság, a kitöltöttség, az Aranykor volt az alakja, aztán szegénységgé, ürességgé változtatja formáját. Önmagát a hiány képében

hagyja itt. Meg is változik, abban a tulajdonságában, mégis állandó és változatlan marad, hogy egyszer végképp megszűnik dimenziók mérésére szolgálni. Kitelik. Senki nem tudja ezt olyan jól, mint a magára maradt szerelmes. Ott ül, egyedül az idejével. Korán van neki mindig, mert nem is kezdődik el soha semmi. Aránytalan a számára kiszabott idő. Kicsiny, szűk múlt, amilyen csak Aranykor lehet, és végtelen kiterjedésű rossz, olyan rossz, amilyen csak a jelen lehet. És a rossz e végtelenségében is szűkös boldogság játszik vele. Szerelmek képébe öltözködik. Annak álcájába, ami egyszer már valóságos volt, és aminek elvesztése miatt élete vesztéglés csupán. Ez is az idő alakja. Az, ami a jelen-nem-levés formáját választotta, most új jelenségek mögé bújik nem lenni. Szavakat hallat, érzelmeket és testet is mutat, vágyakat elégít ki. De szertefoszlik. Még inkább itt-nem-levőnek mutatja, ami egyszer volt. A hiány többet nem távozik el. Az elvesztés új világot terem, amelyben nincs jelenség a hiány gondolata nélkül, sőt nincs jelenség, ami nem a hiány lenne maga. A hiány gondolata a hiányt építi. Az elvesztés metafizikussá lesz, olyan teljességre, melyben a boldogság is jelen van. A rágondolással, jelen-nem-létének meg-megújuló tudásával ott van abban a világban az elvesztett másik is.

Nincs megfelelő grammatikája ennek az állapotnak – retorikája van. A személyiség határai ösztönösen védelem alatt állnak. Belülre kerülni a határokon – ha nem jön engedély bentről – csaknem lehetetlen. Az erőszakkal, fondorlattal mégis betolakodóra a hazugság vár, ami még a határoknál is megbízhatóbb védelmet nyújt. Irodalom a személyiség veszélyeztetettsége nélkül nem létezik. Az írás folyamatos egyensúly a belülre engedés és a kizárás között. Elszántság kérdése, hogy végülis hol húzódik egy műben ez a határ. A vallomás önmagában döntés: eleve közelebbi helyet jelöl ki a személyiséghez. A szerelemről és a csalódásról szóló vallomás pedig akkorára tágítja a bent területét, ahol már csak a védtelenség kinyilvánítása jelenti az egyetlen védekezési eszközt. Ha sikerül megtalálni a helyes ritmust, és a sérülékeny felületek után még sérülékenyebbeket képes a vallomástevő felmutatni, teljes lesz a némaság körülötte. Bátorsága nyilvánvaló. Oravecz könyve túl van a kritikai megítélhetőség határán. Elhatározása minősíti. A vallomás és kíméletlen betartása. A beszéd a gonosz távoltartása. Nem remény, csupán fogadalom. „Ígény és adomány.” (Esterházy Péter) Legalább ez. A szövegek egészek, ám a szerelmi regények töredékei. Részeket olvasunk, és az egészre következtetünk. Kép van előttünk, banális részletekkel. Sokszor azonban az egyszerű és érthető dolgok képében mutatkozik az egyszerű és érthetetlen. A leírás önmagában szentencia értékű. Minden történetet a leírtsága értelmez. Attól, hogy a vallomás tárgyává válik, része lesz a tételen a jó-

zan értelmezéssel demonstrált szomorúságnak. A mondatok, melyek mintha csak a ritmus által ütemeződnének ki, véletlenszerűséget, de ugyanakkor szigorú meghatározottságot is mutatnak. A ritmus a mondat igazságát dönti el. A jó mondat megfelel gondolata ütemének. Amint időtartamra méri magát, saját valóságát is ellenőrzi. Tárgy és fró legintimebb viszonya a megtalált mondat.